

जानेवारी महिन्यातील कामांचा तपशील

भुईमूग (उन्हाळी)

- * जानेवारीच्या तिसऱ्या आठवड्यात पेरणी करता येईल अशा बेताने पेरणीपूर्व ओलीत करावे.
- * पेरणीसाठी सुधारीत फुले उन्नती, टी.ए.जी.२४,टी.जी.२६,टी.पी.जे.४१,जे.एल.५०१ या वाणापैकी निवड करावी.
- * उन्हाळी भुईमूगाची पेरणी १५जानेवारी ते १५ फेब्रुवारी दरम्यान करावी.
- * पेरणीचे अंतर ३०x१० से.मी. ठेवावे त्यासाठी हेक्टरी १०० ते १२० किलो बियाणे वापरावे.
- * पेरणीपूर्वी ३ ग्रॅम मॅन्कोझेब किंवा २ ग्रॅम कार्बेन्डॅझिम प्रती किलो बियाणास वापरून बीजप्रक्रिया करावी.
- * बुरशी नाशकाचे प्रक्रियेनंतर १० ते १५ किलो बियाणांस २५० ग्रॅम रायझोबियम व स्फुरद विरघळणाऱ्या जीवाणू खतांची बीजप्रक्रिया करावी.
- * पेरणीच्या वेळी भुईमूग पिकास हेक्टरी २५ किलो नत्र व ५० किलो स्फुरद घ्यावे. स्फुरद खताची मात्रा शक्यतो सिंगल सुपर फॉस्फेटच्या माध्यमातून द्यावी यासोबत पिकास हेक्टरी १२५ किलो जीप्समचा पहिला हप्ता घ्यावा.
- * जस्त व बोरॉन या सुक्ष्म अन्नद्रव्यांची कमतरता असलेल्या जमिनीत दोन वर्षातून एकदा हेक्टरी २५ किलो झिंक सल्फेट व ५ किलो बोरॅक्स, सेंद्रिय खतांसोबत जमिनीतून पेरणीपूर्वी घ्यावे.

ऊस

- * ऊस बांधणीच्या अवस्थेत असलेल्या आडसाली ऊसाला हेक्टरी १६० किलो नत्र (३४५ किलो युरिया), ८५ किलो स्फुरद (५३१ किलो सिंगल सुपर फॉस्फेट) आणि ८५ किलो पालाश (१४२ किलो म्युरेट ऑफ पोटॅश) खतमात्रा देऊन ऊस बांधणी करावी. को-८६०३२ या ऊस जातीसाठी २५% रासायनिक खतमात्रा वाढवून घ्यावी.
- * पूर्व हंगामी ऊसातील आंतरपिकाची बटाटा, फ्लॉवर, कोबी, मुळा, गाजर, व कांदा इ. पिकांची काढणी त्यांची अवस्था पाहून करावी.
- * १२ ते १६ आठवडे झालेल्या ऊसाला नत्राचा तिसरा हप्ता घ्यावा. यासाठी हेक्टरी ३४ किलो नत्र (७४ किलो युरिया) वापरावे, नत्रयुक्त खताबरोबर ६:१ या प्रमाणात निंबोळी पेंडीची भुकटी खतामध्ये मिसळून घ्यावी.
- * ऊसाची लागण सलग सरीवर मध्यम जमिनीत १००-१२० सें.मी., भारी जमिनीत १२०-१५० सें.मी. अंतरावर करावी अथवा ७५-१५० सें.मी. किंवा ९०-१८० सें.मी. जोड ओळ पध्दतीने करावी.
- * लागणीसाठी को.एम.०२६५ (फुले २६५), को.८६०३२ (निरा), नवीन प्रसारीत वाण फुले १०००१, को.सी. ६७१, व्ही.एस.आय.१२१२१ व को.व्ही.एस.आय.९८०५ यापैकी वाणाची निवड करावी. लागणीसाठी एक अथवा दोन डोळ्यांच्या टिपच्या वापराव्यात.
- * लागणीपूर्वी बेणे ३०० मि.ली. मॅलॅथिऑन आणि १०० ग्रॅम बाविस्टीन (कार्बेन्डॅझिम) १०० लिटर पाण्यात बेणे मिसळून तयार केलेल्या द्रावणात १०-१५ मिनीटे बुडवावे व नंतर अॅसिटोबॅक्टर व स्फुरद विरघळविणारे जीवाणू अनुक्रमे १० किलो आणि १.२५ किलो १०० लिटर पाण्यात मिसळून त्यामध्ये टिपच्या ३० मिनीटे बुडवून नंतर लागण करावी यामुळे नत्र खताची ५०% बचत होते.

- * सुरु ऊसाच्या लागणीच्या वेळी प्रति हेक्टरी २५ किलो नत्र (५५ किलो युरिया) ६० किलो स्फुरद (३७५ किलो सिंगल सुपर फॉस्फेट), ६० किलो पालाश (१०० किलो म्युरेट ऑफ पोटॅश) घ्यावे. तसेच रासायनिक खतांबरोबर मृद परीक्षणानुसार झिंक सल्फेट २० किलो, फेरस सल्फेट २५ किलो, मॅंगनीज सल्फेट १० किलो आणि बोरॅक्स ५ किलो प्रति हेक्टरी या प्रमाणात चांगल्या कुजलेल्या शेणखतात १०:१ या प्रमाणात मिसळून २ ते ३ दिवस मुरवून एकत्रित करून खते रांगोळी पध्दतीने ४ ते ५ सें.मी. खोलीवर घ्यावीत. को. ८६०३२ ऊसासाठी २५% रासायनिक खतांची मात्रा जास्त घ्यावी.

- * ठिबक सिंचनाची सोय असल्यास १ ते ४ आठवड्यापर्यंत ऊसाच्या वाढीच्या अवस्थेनुसार प्रति हेक्टरी ३० किलो नत्र, ९ किलो स्फुरद व ९ किलो पालाश हि अन्नद्रव्ये सात दिवसांच्या अंतराने चार समान हप्त्यात विभागून ठिबक सिंचन प्रणालीमधून घ्यावीत.

- * बेणे मळ्यातील बेणेच निवडून ऊस लागवडीसाठी वापरावे. तीन वर्षातून एकदा ऊसाचे बियाणे बदलावे, खोडव्याचा ऊस लागणीसाठी वापरू नये.

- * मध्यम प्रतिच्या जमिनीत ओली लागण करावी, भारी व चोपण जमिनीत कोरडी लागण करावी.

- * ऊस लागणीनंतर ४-५ दिवसांनी वापसा आल्यावर हेक्टरी ५ किलो अॅट्राझीन (अॅट्राटाफ) प्रति हेक्टरी १००० लिटर पाण्यात विरघळून संपूर्ण जमिनीवर हात पंपाने सकाळी किंवा सायंकाळी फवारावे किंवा सॅकॉर (मेट्रीब्युझीन) १४५० ग्रॅम १००० लिटर पाण्यात मिसळून, जमिनीवर फवारणी करावी, फवारणी करतांना फवारलेली जमीन तुडवू नये.

- * सुरु ऊसामध्ये उन्हाळी भुईमूग, कांदा, काकडी, पानकोबी, फुलकोबी, नवलकोल, मेथी व कोथींबीर, भेंडी इ. पिके आंतरपिके म्हणून घ्यावीत.

- * ऊस तोडणी नंतर शेतातील पाचट पेटवू नये. खोडवा ठेवताना पाचटाची कुट्टी करू नये अगर पाचट एकाआड एक सरीत ठेवू नये.

- * ऊस तोडणीनंतर पाचट सलग सरीत दाबून ऊसाचे बुडखे मोकळे करून घ्यावेत.

- * ऊसाचे बुडखे धारदार कोयत्याने जमिनीलगत छाटून घ्यावेत व त्यावर ०.१% कार्बेन्डॅझिम (बाविस्टीन) (१०० लिटर पाण्यात १०० ग्रॅम कार्बेन्डॅझिम). पाचटावर प्रति हेक्टरी ८० किलो युरिया, १०० किलो सिंगल सुपर फॉस्फेट टाकावे. त्यानंतर १० किलो पाचट कुजविणारे जीवाणू शेणखत कंपोस्ट खतामध्ये मिसळून पाचटावर टाकावेत.

- * पहिले पाणी दिल्यानंतर ३ ते ४ दिवसांनी वापसा आल्यानंतर पहारीच्या सहाय्याने हेक्टरी १२५ किलो नत्र, ५८ किलो स्फुरद, ५८ किलो पालाश यांचे मिश्रण तसेच झिंक सल्फेट २० किलो, फेरस सल्फेट २५ किलो, १० किलो मॅंगनीज सल्फेट आणि ५ किलो बोरॅक्स प्रति हेक्टरी या प्रमाणात चांगल्या कुजलेल्या शेणखतात १०:१ या प्रमाणात मिसळून २ ते ३ दिवस मुरवून एकत्रित करून बुडख्यापासून सरीच्या एका बाजूला १५ ते २० सें.मी. अंतरावर व १५ सें.मी. खोलीवर पहारीने छिद्र घेवून घ्यावे, दोन छिद्रातील अंतर ३० सें.मी. ठेवावे.

- * ठिबक सिंचनाची सोय असल्यास १ ते ४ आठवड्यापर्यंत ऊसाच्या वाढीच्या अवस्थेनुसार प्रति हेक्टरी ३० किलो नत्र, ९ किलो स्फुरद व ९ किलो पालाश ही अन्नद्रव्ये ठिबक सिंचन प्रणालीमधून घ्यावीत.

- * किडग्रस्त/तणग्रस्त लागण क्षेत्र असल्यास खोडवा ठेवू नये. तसेच कमीत-कमी हेक्टरी १ लाख ऊसांची संख्या असलेल्या क्षेत्रातच खोडवा ठेवावा.

हरभरा व्यवस्थापन

- * जिरायती पिकांच्या वाणांची पक्कतेनुसार काढणी व मळणी करावी.
- * बागायती हरभऱ्यासाठी घाटे भरण्याच्या अवस्थेत पाणी द्यावे.
- * किड व रोगांपासून संरक्षण करण्यासाठी शिफारशीत उपाययोजना करावी.

रब्बी ज्वारी

- * पहिला पंधरवाडा- पक्षांपासून संरक्षण करावे.
- * दुसरा पंधरवाडा -ज्वारीच्या दाण्याच्या टोकाजवळ काळा ठिपक्याचे लक्षणे दिसताच ज्वारीची काढणी करावी व ८ ते १० दिवस कणसे उन्हात वाळवावीत.

गहू

- * उशिरा पेरणी केलेल्या गहू क्षेत्रातील जमिनीत कायमस्वरूपी ओलावा राहून पीक क्षेत्रात थंड हवामान राखण्यासाठी पिकास नेहमीपेक्षा कमी अंतराने म्हणजे १५ दिवसांनी योग्य मात्रेत पाणी द्यावे.

- * उशिरा पेरणी केलेल्या गहू क्षेत्रात तापमान कमी रहावे म्हणून गन्हासाठी तुषार सिंचनाचा वापर करावा. तुषारने शेवटचे पाणी ८० ते ८५ दिवसांदरम्यान द्यावे.

- * अवेळी पडलेल्या पावसामुळे किंवा तुषार पध्दतीने घेतलेल्या गहू क्षेत्रात दाणे काळे पडण्याची शक्यता असते ते टाळण्यासाठी दाणे भरण्याच्या अवस्थेत मेन्कोझेब + कॉपर ऑक्सिक्लोराईड, प्रत्येकी २० ग्रॅम, १० लि. पाण्यातून फवारावे.

- * गहू पिकावर पेरणीनंतर ५५ व ७० दिवसांनी, दोन वेळा १९:१९:१९ या विद्राव्य खताची १० लि. पाण्यात २०० ग्रॅम या प्रमाणात फवारणी करावी.

- * गहू पिकातील अरुंद पानांच्या तण नियंत्रणासाठी पेरणीनंतर ३० ते ३५ दिवसांनी प्रतिहेक्टरी आयसोप्रोट्यूरॉन (५०टक्के), दोन ते तीन किलो ६०० ते ८०० लिटर पाण्यातून फवारावे. तसेच रुंद पानांच्या तण नियंत्रणासाठी पेरणीनंतर ३० ते ३५ दिवसांनी प्रतिहेक्टरी मेटसल्फ्यूरॉन मिथाईल (२० टक्के), २०ग्रॅम, ६०० ते ८०० लिटर पाण्यातून फवारावे.

- * तांबेरा रोगास बळी पडणाऱ्या गहू वाणांवर नारंगी अथवा काळा तांबेरा रोगाची लागण दिसून येताच डायथेन एम-४५ किंवा डायथेन झेड ७८ या बुरशीनाशकाची १.५ किलो ५०० लिटर पाण्यातून फवारणी करावी.

- * गहू पिकावर मावा आणि तुडतुडे या किडींचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास त्यांच्या नियंत्रणासाठी जैविक घटकांमध्ये मेटाहिलिझिम अॅनिसोपली १.१५ डबल्यू पी, ४० ग्रॅम किंवा व्हर्टिसिलीअम लेकॅनी १.१५ डबल्यू पी, ४० ग्रॅम प्रति १० लिटर पाणी घेवून १० ते १५ दिवसांच्या अंतराने दोन फवारण्या कराव्यात. रासायनिक पध्दतीने नियंत्रणासाठी अॅसेटामिप्रीड २० एस पी ५ ग्रॅम किंवा थायोमिथोक्झाम २५ डबल्यू जी १ ग्रॅम प्रति १०लिटर पाणी या प्रमाणे १५ दिवसांच्या अंतराने प्रादुर्भाव तीव्रता बघून दोन फवारण्या कराव्यात.

- * टिप- रासायनिक किटकनाशकांचा वापर करतेवेळी सदर किटकनाशकाचे लेबल क्लेम असल्याची खात्री करूनच फवारणी करावी.

फळबाग व्यवस्थापन

- * डाळिंब - छाटणी करणे. आंबिया बहार धरावा, खताच्या योग्य रितीत मात्रा द्यावी. आवश्यक असण्यास पानगळ करावी.
- * बोर - पक्व फळांची काढणी करावी.
- * अंजीर - फळांच्या संरक्षणासाठी जाळीचा वापर करावा. नियमित पाणी पुरवठा करावा.
- * जांभूळ - गरजेनुसार छाटणी करावी.खतांच्या मात्रा घ्याव्यात.
- * कागदी लिंबू व्यवस्थापन - शिफारशीत खतमात्रेच्या ३०% नत्राची मात्रा घ्यावी. (६००:३००:६०० ग्रॅम नत्र:स्फुरद:पालाश प्रति झाड प्रति वर्ष).
- * मावा, सिल्ला आणि पाने पोखरणारी अळी : डायमिथोएट २० मिली अथवा इमिडाक्लोप्रीड २.५ मिली/१० लि. पाणी याप्रमाणे फवारणी करावी.
- * पाने पोखरणारी अळी : क्विनॉलफॉस २० मिली/१० लि. पाणी याप्रमाणे फवारणी करावी.
- * शेंडेमर : रोगग्रस्त वाळलेल्या फांद्या छाटून टाकाव्यात व छाटलेल्या भागावर बोर्डोपेस्टचा मुलामा घावा (मोरचूद १ कि.+ चुना १ किलो + १० लि. पाणी).

भाजीपाला व्यवस्थापन

- * उन्हाळी हंगामातील भाजीपाला पिकांची लागवड करणेसाठी रान तयार करणे.
- * उन्हाळी भाजीपाला उदा. भेंडी, गवार, कलिंगड, खरबूज, कारली, दुधी भोपळा, दोडका इ. पिकांची लागवड १५ जानेवारी नंतर करावी.
- * खरीप हंगामातील मिरची पिकाची काढणी १० दिवसांच्या अंतराने करावी.
- * खरीप हंगामातील वांगी पिकाची काढणी ४ ते ५ दिवसाचे अंतराने करावी.
- * रबी हंगामातील लागवड करण्यात आलेल्या कोबीवर्गीय पिकांची खुरपणी करून पीक स्वच्छ ठेवावे.
- * कोबीवर्गीय पिकांचे गड्डे तयार झाले असल्यास काढणी करावी.
- * लसूण पीक दोन महिन्यांचे झाले असल्यास खुरपणी करून नत्र खताचा दुसरा व अंतिम हप्ता घ्यावा.
- * वाटाणा पिकाची काढणी वेळेवर करावी जेणेकरून त्याची गोडी कमी होणार नाही.
- * रबी हंगामातील टोमॅटो पीक फुलूरा अवस्थेत असल्यास खुरपणी करून शेत स्वच्छ करावे व खताची मात्रा घ्यावी.
- * टोमॅटो पिकास आधार देण्याचे काम पूर्ण करावे.
- * रांगडा हंगामातील कांदा खुरपून स्वच्छ करावा कांदा पोसण्याच्या अवस्थेत असल्याने खते देण्याचे टाळावे.
- * रबी कांदा एक महिन्याचा झाला असल्यास खुरपणी करून नत्र खताचा हप्ता घ्यावा.
- * कीड व रोगाचा प्रादुर्भाव दिसून आल्यास तज्ञांच्या सल्ल्यानुसार योग्य ते उपाय करावेत.
- * उन्हाळी टोमॅटो, मिरची व वांगी लागवडीसाठी रोपवाटीका तयार करावी.
- * उन्हाळी टोमॅटो, मिरची व वांगी लागवडीसाठी रान तयार करावे.
- * भाजीपाला पिकांमध्ये ठिबक सिंचनाचा वापर करावा. त्याचप्रमाणे प्लॅस्टिक आच्छादणाचा वापर करावा.
- * ठिबक सिंचनाचा वापर करतांना संपूर्ण खत मात्रा पिकाचा कालावधी विचारात घेऊन आठवड्याच्या अंतराने ठिबक द्वारे घ्यावे.

मनी करावे एकचि चिंतन, पाणी म्हणजे आहे जीवन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी

